

Inhoud

1: Introductie tot landschapsfotografie	1
Inleiding	2
Zien in plaats van alleen maar kijken	3
Compositie als valkuil	6
Laat de regels los	8
2: De oorsprong van de zes pijlers	13
Inleiding	14
De moeilijkheid van landschapsfotografie	15
Wat zijn de zes pijlers van landschapsfotografie?	17
Hoe zit het dan met apparatuur en belichting?	19
3: Apparatuur	21
Inleiding	22
Camera	23
Objectieven	25
Statief	27
Filters en filtersystemen	28
Andere accessoires	30
4: Belichting	31
Inleiding	32
Fotografeer in raw...	33
...tenzij je dat niet wilt	34
Stapsgewijs naar de juiste belichtingsinstelling	35
Belichtingscorrectie	43
Belichtingstrapje	45
5: Onderwerp kiezen	47
Inleiding	48
Wat kan als onderwerp dienen?	49
Hoe groot mag het onderwerp zijn?	50
Eén onderwerp, niet meer	51
Samengesteld onderwerp	52

6: De juiste relatie tussen onderwerp en omgeving	55
Inleiding	56
Scherptediepte	57
Brandpuntsafstand	68
Afstand	78
Brandpuntsafstand en afstand samen	82
Praktisch gebruik	88
7: Zorg voor een prettige vlakverdeling	91
Inleiding	92
Andere benadering	94
Rond het midden	95
Vanuit de zijkanten	98
Spelen met onbalans	99
Vlakverdeling en visuele flow	100
8: Zoek naar lijnen	103
Inleiding	104
Het gebruik van lijnen	105
Zelf lijnen maken	109
Lijnen op elkaar afstemmen	115
9: Gebruik standpunt en perspectief	117
Inleiding	118
Positie	119
Perspectief	121
Onderwerp en lijnen manipuleren met hoogte	126
Voorkom overlap	129
10: Zorg voor licht en donker	133
Inleiding	134
Zet het onderwerp in het licht	135
Licht en donker via nabewerking	138
11: Leer opnieuw kijken	143
Inleiding	144
Kijk bewust	145
Een manier van onthaasten	146

12: Vijfstappenplan voor een landschapsfoto	149
Inleiding	150
Stap 1: Kies een onderwerp	150
Stap 2: Bepaal wat je van de achtergrond in beeld wilt hebben	151
Stap 3: Verdeel de beeldelementen gebalanceerd in het beeldvlak	153
Stap 4: Gebruik lijnen in de compositie om de aandacht te sturen	155
Stap 5: Wacht op het juiste licht	157
Een handvat, geen regels	158
Kill your darlings	158
13: Oefeningen	161
Inleiding	162
Oefening: Ga ergens zitten en kijk rond	162
Oefening: Kies meerdere standpunten en posities	163
Oefening: Verander de relatie tussen voor- en achtergrond	164
Oefening: Speel met licht	166
Oefening: Manipuleer lijnen	167
14: Tot slot	169
Inleiding	170
Weggooien kan altijd nog	171
Kijk ook eens terug	172

Voorwoord

In 2023 schreef ik het boek *Compositie in landschapsfotografie*. Dat is voor de landschapsfotograaf geschreven. In dat boek staan de compositieregels die gebruikt kunnen worden centraal. Maar ze gelden natuurlijk niet alleen voor landschapsfotografie; ze zijn ook voor andere disciplines van fotografie te gebruiken. Compositie discrimineert niet.

Wat in dat boek niet of te weinig aan bod komt, is het toepassen van de regels in de praktijk. Toegegeven, het is goed om de regels te kennen, zodat je weet waar je op moet letten. Het kan echter lastig zijn om er gebruik van te maken wanneer je daadwerkelijk aan het fotograferen bent.

In de afgelopen jaren heb ik veel presentaties en colleges over landschapsfotografie gegeven. Die presentaties hebben een ontwikkeling doorgemaakt waarbij ik uiteindelijk ben uitgekomen op de zes pijlers van landschapsfotografie. Het draait allemaal om de volgende vraag: waar moet je op letten als je daadwerkelijk met je camera in het veld staat? Het is misschien verrassend om te horen dat compositie slechts een van de pijlers is.

Compositie is belangrijk. Het brengt orde in chaos door het rangschikken van alle beeldelementen binnen het kader van de foto. Maar er is zo veel meer. De zes pijlers van landschapsfotografie laten zien waar je op moet letten wanneer je aan het fotograferen bent.

Na het schrijven van het boek *Compositie in landschapsfotografie* merkte ik dat de zes pijlers de praktische benadering zijn voor het maken van een geslaagde compositie. Ik heb de presentaties en colleges nu uitgewerkt tot dit boek. *De zes pijlers van landschapsfotografie* is een aanvulling op *Compositie in landschapsfotografie*. Hoewel ik niet direct verwijs naar het andere boek, kan het wel gebruikt worden om meer te weten te komen over de achtergrond van composities.

Omdat het boek op de praktijk gericht is, heb ik het aangevuld met een aantal opdrachten waarmee je zelf direct aan de slag kunt. Uiteindelijk is het een kwestie van veel doen, zodat je vertrouwd raakt met de manier waarop je het landschap in beeld brengt.

Nando
2026

Over de schrijver en fotograaf

Nando Harmsen is trouwfotograaf en landschapsfotograaf. Maar hij fotografeert ook regelmatig bedrijfsportretten en bedrijfsreportages. Hij is reviewer, fotografie-instructeur, blogger en schrijver.

Naast zijn fotografie geeft hij workshops en masterclasses. Hij is fotografiereis-leider en geeft informatieve lezingen bij fotoclubs. Als online docent fotografie is Nando werkzaam bij Photofacts Academy. Nando is te vinden op internet en sociale media.

- www.nandoonline.com
- www.trouwfotograafnando.com
- www.facebook.com/landschapsfotograafnando/
- www.instagram.com/nandoonline/

focus

De oorsprong van de zes pijlers

Leudal, Nunhem. (50 mm – ISO 100 – $f/11$ – $1/20s$)

Inleiding

Bij het geven van workshops, masterclasses, maar ook tijdens mijn fotoreizen, geef ik uitleg over het fotograferen van het landschap. Door deze herhaalde uitleg ben ik heel bewust geworden van hoe ik zelf naar het landschap kijk. Hierbij leerde ik het onbewuste proces herkennen dat ik tot dat moment altijd automatisch uitvoerde bij het fotograferen van het landschap.

Lofoten, Noorwegen. (100 mm – ISO 400 – f/8 – 1/320s)

Hierbij realiseerde ik me dat het erop neerkomt om stapsgewijs naar het landschap te kijken. Voor elke stap moeten keuzes gemaakt worden. Dit ben ik gaan uitwerken voor de presentaties over landschapsfotografie. Daarvoor heb ik veel ouder en nieuwer beeldmateriaal bekeken en bestudeerd. Zo ontstonden de zes pijlers voor landschapsfotografie. Ze vormen de fundering voor een goede landschapsfoto.

De moeilijkheid van landschapsfotografie

Het landschap is overal om je heen en geduldig, dus hoe moeilijk kan het zijn om daar een foto van te maken? Toch is het heel lastig om een aantrekkelijke foto te maken. Veel moeilijker dan je in eerste instantie zou denken. Je eindigt al snel met een foto die het landschap geen recht aandoet.

Je kunt uitwijken naar momenten wanneer het licht zacht is, zoals de vroege ochtendschemering, om je te verschuilen achter de prachtige sfeervolle momenten. Maar dat is geen oplossing. Dat is vluchten.

Jónasarlundur, IJsland. (28 mm – ISO 50 – f/11 – 8s – ND64)

Het is eenvoudig om terug te vallen op enkele aannames die voor landschapsfoto's de ronde doen. Hieronder valt de aanname dat een landschapsfoto altijd met groothoek of ultragroothoek gefotografeerd moet worden. Of dat de scherptediepte altijd zo groot mogelijk moet zijn.

Voor de compositie zelf is het gemakkelijk om stug vast te houden aan de regel van derden. Het is één van de eenvoudigste compositieregels die daardoor te pas en onpas ingezet wordt. Al deze zogenaamde regels worden soms zelf-opgelegde verplichtingen. Vasthouden aan deze verplichtingen gaat je belemmeren in de groei.

Als deze aannames geen oplossing vormen voor betere landschapsfoto's, wat is het dan wel? Het loslaten van deze zelfopgelegde verplichtingen is een begin. Alleen schuilt daarin het risico dat je in een landschap staat en niet goed weet waar je moet beginnen.

Om dit te voorkomen is het goed om een startpunt te hebben. Van daaruit kun je verder werken. Noem het vaste grond onder de voeten krijgen. Hier ligt het idee van de zes pijlers van landschapsfotografie.

Keutenberg, Wjlre. (24 mm – ISO 200 – f/5,6 – 1/1000s)

Wat zijn de zes pijlers van landschapsfotografie?

Er zijn veel dingen waar je op moet letten bij het fotograferen van een landschap. Alles wat je in beeld hebt doet mee aan de compositie. Het is niet of nauwelijks mogelijk om aan al die dingen tegelijkertijd te denken. Het is ook zelden dat alles vanzelf op de juiste plek valt. Het componeren van een landschap kun je vergelijken met puzzelstukjes die je op de juiste plek in beeld moet leggen.

In plaats van alles tegelijkertijd te doen, is het beter om het in etappes te doen. Je begint met het belangrijkste in het beeld. Dan de andere dingen die in het landschap te zien zijn. Je maakt keuzes, wat je wel in beeld wilt hebben en wat niet. Maar ook waar je het in beeld wilt hebben.

Stap voor stap vormt zich dan een goede of aantrekkelijke compositie zonder dat het overweldigend wordt. Dit is natuurlijk geen garantie dat de foto ook de zo gewenste wowfactor krijgt, maar het maakt het wel makkelijker.

Stiphoutse Bossen, Helmond. (31 mm – ISO 100 – f/11 – 1/250s)

De zes pijlers zijn allemaal nauw gerelateerd aan compositievormen en compositieregels. Maar in plaats van het denken in al die regels over compositie zijn de zes pijlers gebaseerd op een praktische benadering van het fotograferen van een landschap. Ze geven een houvast en een leidraad om op een heel natuurlijke en creatieve manier tot een goede compositie te komen.

Afgezien van de eerste twee pijlers is er geen exacte volgorde voor gebruik. Ze zijn wel nauw aan elkaar gekoppeld en lopen in sommige gevallen bijna naadloos in elkaar over. Je kunt de zes pijlers in feite niet los van elkaar gebruiken.

Het is aan te raden om in beginsel de volgorde die ik in dit boek aanhoud als uitgangspunt te gebruiken. Wees echter vrij om daarvan af te wijken. Uiteindelijk is het belangrijk dat je een eigen weg hierin gaat vinden. Het moet voor jou werken, daar gaat het om.

De zes pijlers van landschapsfotografie staan vermeld in het kader. Elk van deze pijlers heeft een eigen hoofdstuk in dit boek, waarin ik het gebruik en de mogelijkheden die ze je bieden uitgebreid beschrijf.

De zes pijlers van landschapsfotografie

1 **Kies een onderwerp.**

Een onderwerp is belangrijk, zeker in een landschapsfoto. Kies een duidelijk onderwerp zodat je iets hebt om naar te kijken. Dit komt aan bod in hoofdstuk 5.

2 **De juiste relatie tussen onderwerp en omgeving.**

De omgeving is het landschap waarin het onderwerp te vinden is. Er is veel vrijheid om te bepalen hoe beide in beeld komen. Niet alleen de positie binnen het beeldvlak, maar ook de grootte. Hoofdstuk 6 behandelt alle mogelijkheden die je hebt.

3 **Zorg voor een prettige vlakverdeling.**

In het verlengde van pijler 2 komt de vlakverdeling aan bod. Hoe en waar komen de beeldelementen binnen het beeldvlak? In hoofdstuk 7 wordt dit behandeld.

4 **Zoek naar lijnen.**

Lijnen zijn overal te vinden, soms op de meest onwaarschijnlijke plekken. Ze vormen een belangrijk hulpmiddel voor de compositie, zoals in hoofdstuk 8 te lezen is.

5 **Gebruik standpunt en perspectief.**

De manier om alles samen te laten komen is het kiezen van een goed

standpunt en perspectief. De keuze bepaalt veel over de uitstraling van de foto. Je leest hier alles over in hoofdstuk 9.

6 Gebruik licht en donker.

Licht en donker is de laatste pijler, maar zeker niet de minst belangrijke. Hier heb je niet altijd controle over, maar er is toch veel mogelijk, zoals in hoofdstuk 10 te lezen is.

Hoe zit het dan met apparatuur en belichting?

Wat niet aan bod komt bij de zes pijlers zijn apparatuur en belichting. Voor het opbouwen van een aantrekkelijke landschapsfoto is dit eigenlijk van ondergeschikt belang.

Het is echter niet correct om dit in het geheel te negeren, want het speelt zeker wel een rol bij het tot stand komen van een foto. Zonder de juiste apparatuur kun je geen foto maken. Zonder een goede belichting is de foto zeker mislukt, zelfs met een goede compositie. In de volgende twee hoofdstukken komen achtereenvolgens apparatuur en belichting kort aan bod.